

9.SINIF

VIDEO KONU ANLATIMI
VIDEO SORU ÇÖZÜMÜ

destek

TARİH

DEFTER KİTAP

- **ÖZEL DERS FORMATI**
- **VIDEO DESTEK KONU ANLATIMLARI**
- **DESTEK SORULARI**
- **KONU TESTLERİ**
- **HAFTA SONU ÖDEVLERİ**
- **YAZILIYA HAZIRLIK SORULARI**

EMRE UÇAR
ALPER ELİRİ
MURAT GÜRSOY

153
Video Konu Anlatım

294
Destek Sorusu

369
Konu Tekrar Sorusu

159
Hafta Sonu Ödevi Sorusu

39
Yazılıya Hazırlık Sorusu

1014
Toplam Soru

Google Play Store'dan

ya da

App Store'dan

uygulamasını telefonunuza veya
tabletlerinize indirin.

Akıllı telefon ya da tablet
kullanmıyorsanız

www.ensayinlari.com.tr

adresimizden

VİDEO KONU ANLATIMLARI'na
ve **VİDEO SORU ÇÖZÜMLERİ**'ne

kolaylıkla ulaşabilirsiniz.

Uygulamayı kullanarak evde,

okulda, otobüste kendinizi

hazır hissettiğiniz her yerde

VİDEO KONU ANLATIM-
LARI'nı ve **VİDEO SORU**

ÇÖZÜMLERİ'ni

izleyebilirsiniz. Her ünitenin

başında videoların içerikle-

riyle ilgili yönerge verilmiştir.

Bu yönergelerden hareketle

istediğiniz konunun videosunu

izleyebilirsiniz.

Available on the iPhone
App Store

ANDROID APP ON
Google play

www.lisedestek.com

9. SINIF TARİH DEFTER KİTAP

Copyright©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan ve yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978 - 625 - 8160 - 03 - 1

1707-1-22

Genel Yayın Koordinatörü

Biltan BÖYÜKOCAKOĞLU

Yazarlar

Emre UÇAR

Alper ELİRİ

Murat GÜRSOY

Editör

Nuri SOYUDURU

Dizgi / Tasarım

ENS Yayınları Dizgi Birimi

İLETİŞİM

Ostim Mahallesi 1207. Sokak 3/C-D Ostim /Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 395 13 96 Fax: (0312) 394 10 04

SUNUŞ

Değerli Öğrencilerimiz,

Uzun soluklu bir yolculuk olan öğrenme sürecinin önemli bir döneminden geçmekteyiz. Etkili ve kalıcı öğrenmelerin temellerinin atıldığı bu dönemde ENS Yayınları olarak zorlu sürecinizde yanınızda olmak ve işlerinizi kolaylaştırmak amacıyla Destek Serisi Defter Kitaplarını büyük bir titizlikle hazırladık.

Yeni müfredata uygun olarak hazırlanan Defter Kitaplarla, hızlı-etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeyi sağlamak hedeflenmiştir. Ara sınıf alanında bir çıkış açacağını düşündüğümüz projemiz, tüm eğitim kurumlarının ve ara sınıf grubu öğrencilerimizin konu ve soru ihtiyacını karşılayacak şekilde kurgulanmıştır.

Ara sınıflarda öğretmenlerin öğrencilerle etkileşim hâlinde ders işlemesine imkan sağlayan Defter Kitaplar, öğrenilen bilgileri pekiştirecek yeterli sayıda uygulama sınavını ve testleri içerisinde bulundurmaktadır.

Ens Defter Kitaplar;

- haftalık bölümler
- her haftada video destekli konu anlatımları
- açık uçlu destek soruları
- konu testleri
- hafta sonu ödevleri
- her 8 haftanın sonunda yazılı hazırlık çalışmalarından oluşmaktadır.

İŞLER Yayınları çatısı altında doğan ve yayıncılık tarihinde iz bırakacağını düşündüğümüz DEFTER KİTAP'lar Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının müfredat programı esas alınarak hazırlanmıştır.

Titiz bir çalışmanın ürünü olan bu eserin hazırlanmasında emeği geçen editörümüz Nuri SOYUDURU ve dizgi ve sayfa tasarımı uzmanımız Ayşe SIRAKAYA ÜZPEK'e teşekkür ederiz.

Zorlu süreçlerinde tüm öğrencilerimizin büyük "Destek"çisi olmak dileğiyle...

ENS YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1: TARİH NEDİR?

1.Hafta: Tarih ve Zaman	6
2.Hafta: Tarihe Yardımcı Bilimler	14

ÜNİTE 2: İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

3.Hafta: İnsanlığın İlk Dönemleri	22
4.Hafta: İlk Çağ Medeniyeti	30
5.Hafta: Diğer İlk Çağ Uygarlıkları	36

ÜNİTE 3: ORTA ÇAĞDA DÜNYA VE TOPLUM

6.Hafta: Kavimler Göçü ve Orta Çağda Siyasi Yapılar	44
7.Hafta: İmparatorluklarda Sosyo-Ekonomik ve Askeri Güç	52
8.Hafta: Orta Çağda Ticaret	60
1. Dönem 1. Yazılı	65
9.Hafta: Orta Çağda Askeri Organizasyonlar ve Kanunların Gelişimi	70

ÜNİTE 4: İLK VE ORTA ÇAĞDA TÜRK DÜNYASI

10.Hafta: Avrasya'da Türk İzleri	78
11.Hafta: I. Göktürk Devleti	88
12.Hafta: Uygur Devleti	96
13.Hafta: Boydan Devlete	106
14.Hafta: Kavimler Göçü, Nedenleri ve Sonuçları	115
15.Hafta: Diğer Türk Devletleri ve Toplulukları	124

ÜNİTE 5: İSLAMİYETİN DOĞUŞU

16.Hafta: İslam Medeniyetinin Doğuşu	134
1. Dönem 2. Yazılı	139

1-8. HAFTALAR ARASINI KAPSAMAKTADIR

KAZANIMLAR

1. Hafta

- 9.1.1 Bir araştırma alanı ve bilim dalı olarak tarihin konusunu, kapsamını ve diğer bilim dallarıyla ilişkisini açıklar.

2. Hafta

- 9.1.2 Tarih öğrenmenin amaç ve yararlarını kavrar.
- 9.1.3 Zamanı anlama ve anlamlandırmaya yönelik farklı yaklaşımları analiz eder..

3. Hafta

- 9.2.1 Kanıtlardan yola çıkarak yazının icadından önceki zamanlarda yaşayan insanların hayatı hakkında çıkarımlarda bulunur.
- 9.2.2 Yazının icadının insanlık tarihinde meydana getirdiği değişimi fark eder.

4. Hafta

- 9.2.3 İlk Çağ'da yeryüzündeki belli başlı medeniyet havzalarını tanır.
- 9.2.4 İlk Çağ'da coğrafya ve iklimin, insanların hayat ve geçim tarzları üzerindeki belirleyici etkisini analiz eder.

5. Hafta

- 9.2.5 İlk Çağ'da siyasi gücün kaynaklarını siyasi organizasyon türleriyle ilişkilendirir.
- 9.2.6 İlk Çağ'da hukuk sistemlerinin oluşturulmasında etkili olan dinî ve beşerî kaynakları kavrar.

6. Hafta

- 9.3.1 Orta Çağ'da yeryüzünün çeşitli bölgelerinde kurulan siyasi ve sosyal yapıları tanır.

7. Hafta

- 9.3.2 Orta Çağ'da tarım ve ticaretin yaygın ekonomik faaliyetler olduklarını kavrar.

8. Hafta

- 9.3.3 Orta Çağ'da Asya ve Avrupa'da askerî organizasyon biçimleri ile toplumların yaşam tarzları (konar-göçer ve yerleşik) arasındaki bağlantıları analiz eder.

I. Video Konu Anlatımı

1.1. TARİH NEDİR?

Geçmişte yaşamış insan toplulukları arasında meydana gelen olayları belgelere dayalı olarak, yer ve zaman belirterek sebep-sonuç ilişkisi ile objektif şekilde inceleyen bir bilim dalıdır.

Herodot, "insanların başından geçenleri kaydetme bilgisidir."

İbni Haldun; "Geçmiş araştırma, olayların sebeplerini bulmaktır."

Leopold Ranke; "Gerçekte meydana gelmiş olaylarla ilgilidir ve gerçeğin ne olduğu belgelerde saklıdır."

A. Cevdet Paşa; "Geçmişte olan olayları değerlendirmek ve ders çıkarmaktır."

Edward H. Carr; "Tarihçi ve olguların etkileşimidir. Bugün ile geçmişin bitmiş diyalogudur."

Halil İnalcık; "Gerçek bir tarihçi için kaynaklara gitmek ve kaynakları iyi tenkit etmektir."

O halde tarih bilimi şu altı ilkeye dayanır:

1. Geçmiş	4. Yer-zaman
2. İnsan toplulukları	5. Sebep-sonuç ilişkisi
3. Belgeler	6. Objektiflik

▶ Destek Sorusu 1

Ünlü tarihçi Edward H. Carr'ın tarihi tanımlarken kullandığı, "tarih, bugün ile geçmişin bitmiş diyalogudur." sözü tarihin tanımında yer alan hangi unsurun önemine vurgu yapmaktadır?

▶ Çözüm 1

▶ Destek Sorusu 2

Tarih biliminin temel ilkeleri nelerdir?

▶ Çözüm 2

2. Video Konu Anlatımı

Tarih Biliminin Özellikleri

1. Asla tekrarlanamaz ve deney-gözlem yapılamaz.
2. Bütün tarihsel olaylar olayın geçtiği dönemin şartlarına göre değerlendirilir.
3. Tarih biliminde mutlak(kesin) bir bilgi yoktur. Yeni elde edilen buluntular ve kalıntılar mevcut tarihi bilgileri değiştirebilir.
4. Bütün tarihi olaylar birbirine sebep-sonuç ilişkisi ile bağlıdır.

Genel Olarak Tarih Biliminin Konusu

- Geçmişteki insan topluluklarının yaşayışları
- Topluların gelenek-görenek ve töreleri
- Topluların yaptığı savaşlar ve kurdukları siyasal ilişkileri
- Dini inanışları
- Sanatsal alanda yaptıkları çalışmaları
- Siyasi ve kültürel alanlardaki etkinlikleri

Örnek: Siyasal: Meşrutiyetin ilanı
 Sosyal: Kavimler Göçü
 Ekonomik: Coğrafi Keşifler
 Kültürel: Yazının İcadı

► Destek Sorusu 3

Tarih biliminin kesinliğinin olamama nedenini açıklayınız.

► Çözüm 3

► Destek Sorusu 4

Marmaray kazıları sırasında insan iskeletleri ve gemi kalıntılarına rastlayan arkeologlar, "Kalıntıların MÖ 6500 lerden kaldığını ve bu durumun İstanbul tarihinin baştan yazılmasını gerektirecek bir keşif olduğunu belirtmişlerdir."

Yukarıdaki açıklama tarih biliminin hangi özelliğine vurgu yapmaktadır?

► Çözüm 4

1. Tarih geçmişte yaşamış insan topluluklarının yaşamış oldukları siyasi, sosyal, kültürel ve her türlü mücadelelerini yer ve zaman belirtmek neden-sonuç ilişkisi içerisinde belgelere dayanarak objektif olarak inceleyen sosyal bir bilim dalıdır.

Buna göre tarih bilimi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurması
B) Objektif olarak değerlendirme yapması
C) İnsan faaliyetlerini konu alması
D) Araştırmalarını belgelere dayandırması
E) Araştırmalarında deney ve gözlemi kullanması

2. Tarih biliminin temel taşlarından biri de zaman kavramıdır. Bu kavram olaylar ve olgular arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulabilmesi için şarttır.

Olay ve olgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulabilmesinde zaman kavramı;

- I. öncelik (iki olay veya olgudan hangisinin önce gerçekleştiği),
II. sonralık (iki olay ve olgudan hangisinin sonra gerçekleştiği),
III. dönemsellik (dönemin koşullarının dikkate alınması)

gibi durumlardan hangilerinin bilinmesine katkı sağlar?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

3. I. Tarama
II. Tahlil
III. Tasnif
IV. Terkip
V. Tenkit

Yukarıdaki tarihsel araştırma aşamalarından hangisi "elde edilen verilerin birleştirilerek sonuca ulaşılması" aşamasıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Tarımsal üretimin başlaması ve Kadeş Antlaşması tarihin konusu içinde yer alırken, dinazorların yaşamı ya da dünyanın oluşum süreci geçmişte gerçekleşmiş olmasına rağmen tarihin konusu içinde yer almaz.

Metne göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Tarihin konusu insan ve insan topluluklarının faaliyetleridir.
B) Bir olayın tarihin konusu olabilmesi için üzerinden belli bir zamanın geçmesi gerekmektedir.
C) Dünyanın oluşumu ve dinazorların yaşamı ile ilgili yeteri kadar kaynağa ulaşılamamıştır.
D) Geçmişte nelerin tarihin inceleme alanı içinde yer alacağına dair kesin bir bilgi yoktur.
E) Tarihin konusu olan olaylar, ülkelere göre farklılık göstermektedir.

5. Tarihçi Edvard H. Carr, tarihin tanımını: "Tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur." şeklinde yapmıştır.

Carr'ın tarihsel süreç ile ilgili görüşleri,

- I. Farklılaşmalar olsa da süreklilik gösterir.
II. Olay ve olgular nedensellik ilişkisi ile birbirine bağlıdır.
III. "Nereden geliyoruz nereye gidiyoruz" sorusunu üzerinde taşır.

yargılarından hangilerinin doğruluğunu kanıtlamaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

Konu Tekrar Testi

6. I. Toplamlar arası siyasi gelişmeleri ince-
ler.
II. Geçmişte yaşanmış olay ve olguları in-
celer.
III. Araştırmaları yaparken deney gözlem
metodunu kullanır.

Verilerinden hangileri tarih biliminin özel-
likleri arasında yer almaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

7. 1402 yılında Osmanlı Devleti ile Timur ara-
sında yapılan Ankara Savaşı temelde,
Türk-İslam liderliğine dayanan bir müca-
dele idi. Savaşı kaybeden Osmanlı Devleti
11 yıllık Fetret Devri'ne girmiştir.

Paragrafta bulunan bilgilerde "tarih"
biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangi-
sine yer verilmemiştir?

- A) Yer B) Zaman
C) Sebep-Sonuç D) Objektiflik
E) Belgelere dayalı olma

8. Tarih araştırmacısı, araştırma safhasına
hislerini katamaz. Fakat tarihçinin, siyasi
düşünceleri, eğitim seviyesi, inandığı
değerler gibi faktörler, yaptığı araştı-
rmalarına hislerini katmasına neden olabilir.

Buna göre, aşağıdaki özelliklerden hangi-
sinin bir tarihçide bulunması bilimsellik ile
bağdaşmaz?

- A) Tarafsız olma (Objektiflik)
B) Öznellik (Subjektiflik)
C) Tutarlılık
D) Gerçekçilik
E) Araştırmacılık

9. Tarih bilimini diğer pozitif bilimlerden ayı-
ran özelliklerden biri de deney ve gözlem
yönteminin uygulanamamasıdır.

Aşağıdaki ifadelerden hangisi bu duru-
mun nedenidir?

- A) Eski çağ araştırmalarında deney ve
gözlem bilgisinin yetersiz olması
B) Olaylara dair yorumlar için deney-göz-
lemin yetersiz kalması
C) Geçmişte yaşanmış olan tarihi olayla-
rın tekrarlanamaması
D) Tarih biliminin insanın yaptıklarını konu
etmesi
E) Tarihin geçmiş ile gelecek arasında
bağlantı kurması

10. Aşağıdakilerden hangisi tarih öğrenme-
nin sağladığı faydalardan biri değildir?

- A) Yarınları inşa etmemize katkıda bulu-
nur.
B) Toplumsal birlik ve beraberliğe hizmet
eder.
C) Millet olma bilincini geliştirir.
D) Kendi milletini yüceltme becerisi ka-
zandırır.
E) Eleştirel düşünme ve muhakeme yapma
yeteneğini geliştirir.

11. Milli Mücadele yıllarında Kayseri tarihini
araştıran bir tarihçinin aşağıdakilerden
hangisini yapması beklenemez?

- A) Bilgileri eleştiriye tabi tutma
B) Farklı bilim dallarından yararlanma
C) Olaylarda sebep-sonuç ilişkisi kurma
D) Objektif bir tutum sergileme
E) Deney ve gözlem yapma

1. Aşağıdaki kaynak türlerinden hangisi "ikinci el kaynak"lar arasında yer alır?

- A) Mızrak uçları
- B) Bronz süs eşyaları
- C) Giysiler
- D) Paralar
- E) Ders kitapları

2. Bir tarihi olayın sonuçları, kendisinden sonra yaşanan olayın nedenlerini oluşturmaktadır.

Bu durum, tarih biliminin aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle daha iyi açıklanabilir?

- A) Tarihi olayların yer ve zaman belirtmesi gerekliliği
- B) Olaylar arası neden-sonuç ilişkisiyle
- C) Olayların yeni bulunan belgelerle değişime uğrayabilmesiyle
- D) Tekrar edilememesiyle
- E) Geçmişte yaşanmış olmasıyla

3. Birbirini takip eden iki tarihsel olayın birinin diğerinin nedeni sayılıp sayılamayacağını belirleyebilmek için;

- I. olayın gerçekleştiği zaman,
- II. olaya dahil kişiler,
- III. olayın gerçekleştiği yer

gibi bilgilerden hangilerinin bilinmesi gerekir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. Tanım: Tarih, geçmişte yaşamış insan topluluklarının birbirleriyle olan ilişkilerini, yer ve zaman belirtmek, sebep-sonuç ilişkisi içinde, belgelere dayandırarak objektif olarak açıklayan sosyal bir bilim dalıdır.

Durum: Cengizhan ile birlikte Moğollar Orta Çağ'da Anadolu, Irak çevresi, Suriye, Horasan bölgelerinde uzun süre egemen güç olmuşlardır. Buna rağmen Moğol Kültürü bu coğrafyalarda kalıcı izler bırakamamıştır.

Yukarıdaki durum değerlendirildiğinde tarihin tanımında geçen;

- I. Sebep-sonuç ilişkisi,
- II. Zaman,
- III. Yer

özelliklerinden hangilerine değinilmemiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

5. Tarihi bir araştırmada olaylara nesnel yaklaşım doğru bilgiye ulaşmada dikkat edilmesi gereken en önemli hususların başında gelir.

Buna göre;

- I. Araştırma yapılırken günümüz koşulları doğrultusunda değerlendirme yapmak,
- II. Geçmiş o günün koşulları doğrultusunda değerlendirmek,
- III. Belge incelemesinde tarafsız davranmak

gibi davranışlardan bu açıklama kapsamında gerçekleştirilmiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

1. Video Konu Anlatımı

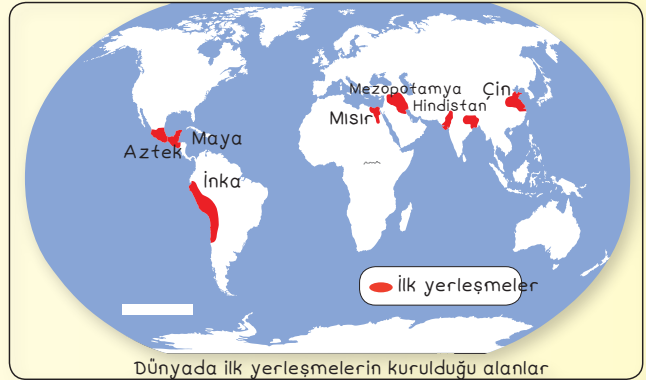
2.1. İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

İlk Yerleşim Yerleri

İnsanlığın yaşadığı en uzun dönem "Tarih Öncesi Çağlar"dır. Tarih öncesi çağları aydınlatabilmek için "arkeolojik buluntular" en önemli kanıtlardır.

İnsanlar göçebe yaşadıkları bu dönemde "ateş"in bulunmasıyla yaşamlarını kolaylaştıracak gelişmeler yaşamışlardır. Avladıkları hayvanların pişirilmesinden, topraktan yapılan çeşitli eşyaların sertleştirilmesine ateşin önemi büyüktür.

Buzul Çağı'nın sona ermesiyle düzelen hava şartları insanların çeşitli coğrafyalara dağılmalarını sağlamıştır. Mezopotamya, Nil Nehri ve çevresi İndus ve Ganj Nehri kıyıları ile Çin topraklarında yer alan Sarı ve Gök Irmak kıyıları insanlığın ilk yerleşim yerlerine örnek verilebilir.

► Destek Sorusu 1

Ateşin bulunması ile birlikte insan yaşamında ne tür değişiklikler yaşandığını açıklayınız.

► Çözüm 1

► Destek Sorusu 2

İnsanlar, iklimlerin değişimi ile birlikte yerleştikleri yerleri seçerken hangi özellikleri dikkate almışlardır?

► Çözüm 2

2. Video Konu Anlatımı

Tarihi Çağlar

İLK ÇAĞ (M.Ö. 3200-M.S. 375)	ORTA ÇAĞ (375-1453)	YENİ ÇAĞ (1453-1789)	YAKIN ÇAĞ (1789---)
Yazının bulunması ile başlar, kavimler göçü ile sona erer.	Kavimler Göçü ile başlar İstanbul'un fethi ile sona erer.	İstanbul'un fet-hi ile başlar Fransız İhtilali ile sona erer.	Fransız ihtilali ile başlayıp günümüze kadar gelen süreyi gösterir.

2.2. TARİHİ ÇAĞLARA GİRİŞ

Tarihi yazının bulunmasıyla başlar. Yazının bulunmasından önceki dönemlere "Tarih Öncesi Dönemler", yazının bulunmasından sonraki dönemlere "Tarihi Dönemler" denir.

İnsanlık, geçmişini araştırmak, öğrenmek için tarihi araştırmalara başlamış ve bunu da kolaylaştırmak için tarihi zamanlara ayırma yöntemini geliştirmiştir.

Tarih Öncesi Çağlar

TAŞ ÇAĞLARI			MADEN ÇAĞLARI		
Eski Taş (Paleolitik)	Orta Taş (Mezolitik)	Yeni Taş (Neolitik)	Bakır Çağı (Kalkolitik)	Tunç Çağı	Demir Çağı

► Destek Sorusu 3

İlk Çağı başlatan ve bitiren olayları yazınız.

► Destek Sorusu 4

Tarihi dönemlerin başlaması hangi olay sonucunda gerçekleşmiştir?

► Çözüm 3

► Çözüm 4

Destek Noktası

Tarih öncesi çağlar isimlendirilirken kullandığı araç ve gereçlerin hammad-desi esas alınmıştır. Bu çağlar dünyanın her yerinde aynı anda yaşanmamıştır.

Destek Noktası

Tarihi dönemler yazının bulunmasından sonraki devirlerdir. Bu devrin bölümlere ayrılmasında evrensel nitelikli olaylar etkili olmuştur.

Destek Noktası

Eski Taş Çağı Dünyası ve Türkiye'de Yaşam

İspanya; Altamara
Fransa; Lascaux
Antalya; Karain -
Beldibi; Belbaşı
İstanbul; Yarımbur-
gaz

Yeni Taş Çağında
Diyarbakır; Çayönü
Konya; Catalhöyük
G. Antep; Sakçagözü

Bakır Çağında
Denizli; Beycesultan
Samsun; İkiztepe
Çanakkale; Turuva

Tunç Çağında
Ankara; Ahlatlıbel
Kayseri; Kültepe

3. Video Konu Anlatımı

Taş Çağı (MÖ 600.000-5.500)

Eski Taş Çağı (Kabataş, Paleolitik) (MÖ 600.000-10.000)

- İnsanlığın en uzun dönemidir. Bu dönemde ateş bulunmuştur.
- İnsanlar temel geçimlerini avcılık ve toplayıcılıkla sağlamışlardır (tüketici toplum).
- Göçebe hayatı benimseyen insanlar mağara ve ağaç kovuklarında yaşamışlardır.
- Keskin ve sivri kaya parçalarını silah olarak kullandılar.

Mezolitik (Orta Taş) (MÖ 10.000-8000)

- Havalarda ısınmaya buzullar erimeye başlamıştır.
- Anadolu'da Antalya (Beldibi), G. Yöresi (Baradiz), Ankara (Macunçay), Samsun (Tekkeköy) mağara yerleşim yerleridir.

Yeni Taş Çağı (Cilalı Neolitik) (MÖ 8000-5500)

- Havalarda ısınmaya başlayınca insanlar su kenarına yerleşmeye başlamıştır.
- İlk köyler kurulmuştur.
- Tarımsal faaliyetler ve üretim başlamıştır (Üretici toplum).
- Toprak ve seramik kaplar ve eşyalar üretilmiştir.
- At-sığır-koyun gibi hayvanlar evcilleştirilmiş, tekerlek icat edilmiştir.

Maden Çağı (MÖ 5500-1200)

Bakır Çağı (Kalkolitik)

- Kolay eriyebilen bir madendir. Bu nedenle ilk kullanılan maden olmuştur.
- Şehirlerin etrafı surlarla çevrilmeye başlanmıştır.

Tunç Çağı

- Bakır ve kalayın karışımıyla elde edilen nispeten daha sert madendir.
- İlk kez şehir devletleri kurulmuştur.
- Anadolu'da Hititler, Mezopotamya'da ise Sümer ve Akadlar bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Demir Çağı

- Bakır ve tunca göre çok daha dayanıklı bir madendir.
- Demirden yapılan silah ve tarım aletleri çok daha uzun ömürlü ve etkilidir.
- Şehir devletlerinden krallıklara bu devirde geçilmiştir.

▶ Destek Sorusu 5

İnsanlık hangi dönemde tüketici toplumdaki üretici topluma geçmiştir?

▶ Çözüm 5

▶ Destek Sorusu 6

Şehir devletleri ilk kez hangi devirde ortaya çıkmıştır?

▶ Çözüm 6

4. Video Konu Anlatımı

TARİH ÖNCESİ ÇAĞLAR	TAŞ ÇAĞI (MÖ 600.000-5000)	Eski Taş (Paleolitik) (MÖ 600.000-10.000) ✓ insanlık tarihindeki en uzun dönemdir. ✓ Avcılık ve toplayıcılık temel geçim kaynağıdır. ✓ Göçebe yaşam vardır. ✓ Mağaralara çeşitli resimler yapılmıştır.
		Orta Taş (Mezolitik-Yontma Taş) (MÖ 10.000-8.000) ✓ Taşlar yontularak ilk alet ve silahlar yapılmıştır. ✓ Avcılık-toplayıcılık devam etmiştir. ✓ Göçebe yaşam devam etmiştir. ✓ Ateş bulunmuştur.
		Yeni Taş (Neolitik-Cıralı Taş) (MÖ 8.000-5.500) ✓ İrmak kenarlarına ilk yerleşim yerleri oluşmuştur. ✓ Tarımsal faaliyetler ve Üretim başlamıştır. ✓ Hayvanlar evcilleştirilmiştir. ✓ Toprak eşyalar ateşle pişirilerek seramik elde edilmiştir.
	MADEN ÇAĞI (MÖ 5500-1200)	✓ Bakır Devri(Kalkolitik) ✓ Tunç Devri ✓ Demir Devri

▶ Destek Sorusu 7

Tarih öncesi çağlar isimlendirilirken hangi özellikler dikkate alınmıştır?

▶ Çözüm 7

▶ Destek Sorusu 8

Maden çağları sırasıyla hangi devirlerden oluşmaktadır?

▶ Çözüm 8

5. Video Konu Anlatımı

İnsanlığın İlk Dönemlerinde Yaşam Tarzı

İnsanlar yerleşik toplum olmadan önce yiyecek bulabilmek için “avcılık ve toplayıcılık” tarzında bir geçim tarzı benimsemişlerdir. Neolitik (Cıvalı Taş) dönemde tarımsal faaliyetin başlaması ile “tüketici toplum” yerini “**üretici toplum**” yapısına bırakmıştır. Tarımsal faaliyetler insan yaşamında ciddi değişimlere neden olmuş ve yiyecek bulma sorununun azalması, ilk yerleşim yerlerinin ve meskenlerin yapılması, tarıma dayalı alet yapımı, ilk giysi türlerinin yapılması ve biriken yiyeceklerin depolanarak **takasa dayalı ilk ticari faaliyetlerin** başlaması gerçekleşmiştir.

▶ Destek Sorusu 9

Yerleşik yaşam başlamadan önce insanlar yiyeceklerini hangi yollar ile bulmaktadır?

▶ Çözüm 9

▶ Destek Sorusu 10

Yerleşim olgusunun ilk ticari faaliyetlerin ortaya çıkmasında ne gibi katkıları olmuştur?

▶ Çözüm 10

1. İlk insanların;

- I. korunma,
- II. ısınma,
- III. tarımsal faaliyette bulunma,
- IV. yerleşik yaşama geçme

durumlarından hangilerinin ortaya çıkmasında ateşin bulunmasının doğrudan bir etkisi olmamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II ve III
D) III ve IV E) I, III ve IV

2. Bu çağın en önemli buluntuları tarım aletleridir. Ayrıca tahılları saklamak için kullanılan çanak-çömlek kaplara da rastlanmıştır.

Yukarıda bahsedilen dönem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Paleolitik
B) Mezolitik
C) Neolitik
D) Kalkolitik
E) Demir Devri

3. I. Doğa koşulları yaşamı belirler
II. İnsanlığın en uzun dönemidir.
III. Dönemin sonunda ateş bulunmuştur.
IV. Üretici toplum özelliği görülür.

Yukarıda verilenlerden hangilerinin Eski-taş Çağı'nda görülen özelliklerden olduğu söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız IV C) I ve III
D) II ve IV E) I, II ve IV

4. Tarih öncesi çağlara tüm toplumlar aynı anda girmemişlerdir. Bir toplumun Cilalı Taş (Neolitik) Devri'nin yaşarken başka bir toplumun Bakır Devri'ni yaşadığı görülmüştür.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Merkezîyetçi devletlerin henüz kurulmaması
B) Yerleşik yaşamın başlamış olması
C) Toplumlar arası etkileşimin gelişmemiş olması
D) Üretici toplum yapısına geçilmesi
E) Önemli olayların oluş zamanının net olmaması

5. I. Her bölgede tarih öncesi çağlar aynı anda yaşanmıştır.
II. İlk kez tarımsal faaliyetler başlamıştır.
III. Yazının icadı ile sona ermiştir.
IV. Kullanılan aletlerin hammaddesi çağlara ismini vermiştir.

Yukarıda verilenlerden hangileri tarih öncesi çağlara ait özelliklerdendir?

- A) Yalnız I B) Yalnız IV C) I ve III
D) II, III ve IV E) I, II ve III

6. Bir bölgede yapılan kazılar sonucunda orak, saban, çanak-çömlek ve ev duvarları kalıntıları bulunmuştur.

Bu bilgilere dayanarak;

- I. bölgede tarımsal faaliyetler yapılmakta olduğu,
- II. ateş kullanıldığı,
- III. yerleşik yaşamın başladığı

gelişmelerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

Konu Tekrar Testi

7. Neolitik Dönemde (cilalı taş) havaların ısınması insanların doğayı keşif etmelerine ve bu durumda insanlığın sosyo-ekonomik yapısının değişmesine neden olmuştur.

Aşağıda verilenlerden hangisi bu değişime bağlı olarak ortaya çıkmış olamaz?

- A) Silah yapımı
- B) Toplu yaşamın gelişmesi
- C) Yerleşik yaşamın başlaması
- D) Özel mülkiyet kavramının oluşması
- E) Üretici topluma geçilmesi

8. Aşağıdakilerden hangisi ilk insan topluluklarının nüfus dağılışına etki eden faktörlerden birisi değildir?

- A) Göçler
- B) Savaşlar
- C) Dini inanışlar
- D) Yeraltı kaynakları
- E) Ekonomik ihtiyaçlar

9. Eski bir yerleşim yerinde yapılan kazılarda ele geçirilen bulgulardan hangisi daha ayrıntılı bilgiler vermektedir?

- A) Kil tabletler
- B) Seramik kaplar
- C) Üretim araçları
- D) Bronz kılıç
- E) Halı ve kilim örnekleri

10. Tarih öncesi dönemlerde insanların sırasıyla mağara, köy ve şehir yerleşimlerinde hayatını sürdürmeleri;

- I. sosyalleşme,
- II. yaşam biçimi,
- III. doğaya bağımlı oluş

durumlarından hangilerinde değişim yaşadığını göstermektedir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) I, II ve III

11. Cilalı Taş Devri'nde tarımsal faaliyetler başlamış yeni bir sosyo-ekonomik döneme girilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi doğrudan tarımsal gelişmeye bağlı olarak ortaya çıkan bir durum olamaz?

- A) Üretici konuma geçilmesi
- B) Göçebeliliğin azalması
- C) Özel mülkiyet anlayışının başlaması
- D) Ateşin bulunması
- E) İş bölümünün oluşması

12. I. Astronomi
II. Diplomatik
III. Etnografya

Yukarıdaki bilim dallarından hangilerinin gelişmesi Ay yılı esaslı takvimin bulunmasını etkilemiştir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız III
- D) I, II ve III
- E) II ve III

1. Aşağıdakilerin hangisinde M.S. 1453 tarihinin okunuşu doğru olarak verilmiştir?

- A) XIV. yy. 2. yarısının 3. çeyreği
- B) X. yy. 1. yarısının 2. çeyreği
- C) XV. yy. 2. yarısının 3. çeyreği
- D) XII. yy. 2. yarısının 3. çeyreği
- E) XV. yy. 1. yarısının 2. çeyreği

2. Hristiyanlar için takvim başlangıcı olarak Hz. İsa'nın doğumu kabul edilirken, Müslümanlar için ise takvim başlangıcı olarak Hicret kabul edilmektedir.

Yukarıdaki açıklamaya göre bazı takvimlerin başlangıçlarının belirlenmesinde aşağıdakilerden hangisinin esas alındığı söylenebilir?

- A) Önemli savaşlar
- B) Önemli dini gelişmeler
- C) Devletler arası anlaşmalar
- D) Önemli keşifler
- E) Devletler arası etkileşim

3. Aşağıdakilerden hangisi hicri takvimin özelliklerinden değildir?

- A) Takvim başlangıcı olarak Hicret kabul edilir.
- B) Ay yılı esas alınmıştır.
- C) Hz. Ebubekir döneminde oluşturuldu.
- D) Kameri takvim olarak da bilinir.
- E) Bir yıl 354 gün olarak kabul edilir.

4. Aşağıdaki takvimlerden hangisi Türklerin İslamiyet öncesi kullandığı takvimlerden birisidir?

- A) Celali Takvim
- B) Rumi Takvim
- C) Hicri Takvim
- D) Miladi Takvim
- E) 12 Hayvanlı Türk Takvimi

5. Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'a ünlü ilim adamı Ömer Hayyam tarafından armağan edilen takvim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) 12 Hayvanlı Türk Takvimi
- B) Miladi Takvim
- C) Hicri Takvim
- D) Rumi Takvim
- E) Celali Takvim

6. Aşağıdakilerden hangisi hicri takvimin özelliklerinden birisidir?

- A) Ay yılı esasına göre düzenlenmiştir.
- B) Osmanlı Devleti tarafından yaptırılmıştır.
- C) Tüm aylara hayvan ismi verilmiştir.
- D) Hz. Osman tarafından yaptırılmıştır.
- E) Bir yıl 365 gün olarak kabul edilmiştir.

1. Video Konu Anlatımı

İmparatorluklarda Sosyo-Ekonomik ve Askeri Güç Avrupa

- Orta çağ Avrupası'nda hakim güç Germanlerdir.
- Yıkılan Roma İmparatorluğu'ndan öğrendikleri bir eyalet sistemi kurdular.
- Eyaletlerin başında "KONT" denilen yöneticiler vardır.
- Eyaletler yarı bağımsız konumda olup ordu beslemelerin izin verilirdi.
- Dini yönetimi elinde tutan ruhban sınıfı ile kontlar halkı itaat altına almak için işbirliği içindeydiler.
- Bu işbirliği orta çağ Avrupası'nda "dogmatizm" ve "feodalizm" in ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- Kontlar (feodal beyler) hem kendi güvenliklerini korumak hem de siyasi güçlerini artırmak için ordular oluşturup "şovalye" denilen özel savaşçı gruplar yetiştirirlerdi.

► Destek Sorusu 1

Kralların zayıflamalarıyla birlikte güçlü ordular besleyememeleri, feodal beylerin ordularına ihtiyaç duymalarına neden olmuştur.

Bu durumun feodal beylerin siyasi gücüne ne gibi etkisi olmuştur?

► Destek Sorusu 2

Orta Çağ Avrupası'nda Dogmatizm ve Feodalizmin ortaya çıkmasında etkili olan faktör nedir?

► Çözüm 1

► Çözüm 2

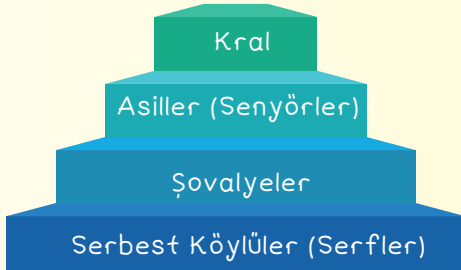

2. Video Konu Anlatımı

Orta Çağ'da Gücün Paylaşılması

Feodalite (Derebeylik)

- Feodalite rejiminin ortaya çıkmasının asıl nedeni bozulan siyasi düzenden kaçan halkın çeşitli bölgelere dağılmış olan "derebey" (senyör) lere sığınmış olmalarıdır.
- Orta çağ Avrupası'nda siyasi güç sembolik olarakta olsa krallarda idi. Fakat bu gücü senyör (derebey) lerle paylaşmak zorunda kalmışlardır.
- Feodal derebeylere: himaye eden "süzeren", sığınan halka: "vassal" denirdi.

Kral: Yönetim gücünün ve toprakların sahibi.

Asiller (senyörler): Krala bağlıdır. Şato ve kalelerde yaşarlar (malikane) krala asker sağlarlar. Malikanede yaşayan halkın sahibidirler.

Şovalyeler: Asillere askeri güç oluşturur.

Serbest Köylüler (serfler): Asillere bağlıdır. Toprağı işleyip vergi öderdi. İhtiyaçlarını asiller tarafından karşılanırdı.

▶ Destek Sorusu 3

Orta Çağ'da kralların siyasi güçlerini paylaştıkları zümreyi belirtiniz.

▶ Çözüm 3

▶ Destek Sorusu 4

Feodalite rejimi Orta Çağ'da Avrupa'daki hangi siyasi düzenin etkisiyle oluşmuştur?

▶ Çözüm 4

3. Video Konu Anlatımı

3.2. TARIMDAN TİCARETE EKONOMİ VE SİYASİ GÜÇ İLİŞKİSİ

Artı Ürünün Paylaşımı ve Sonrası Gelişmeler

- Orta çağ toplumlarında tarım temel geçim kaynağı olduğu için kuraklık ve ardından gelen kıtlıklar çok büyük problem oluşturmuştur.
- İnsanlar bu durumu çözmek adına fazladan ürün üretilip bunu depolama gereği duymuşlar ve bu ürüne de "artı ürün" denmiştir.
- Kuraklık yaşanan bölgelerde artı ürüne hangi bölge sahipse o bölge gücü üzerinde tutmuştur.
- Takas usulü artı ürünün değiş-tokuşu esnasında oluşmuştur.
- Meslekler ve sınıflar bu şekilde oluşmaya başlamıştır.
- Orta çağ Avrupası'nda "artı ürün"ü elinde tutan Senyörler (derebeyi) gücü de elinde tutmuştur.

Orta Çağ'da Tarım

► Destek Sorusu 5

Orta Çağ'da artı ürün nasıl ortaya çıkmıştır?

► Çözüm 5

► Destek Sorusu 6

Orta Çağ'da artı ürün hangi siyasi gücün elindedir?

► Çözüm 6

4. Video Konu Anlatımı

- Derebeylik (feodalite) rejiminde şato ya da kalelerde yaşayan **senyörler** himayesinde bulunan **serfleri**, serbest **köylüleri** ve köleleri korur, karşılığında da ürünler senyörde toplanırdı.
- Bu durum Avrupa'da toplumsal tabakaların oluşumunu etkilemiştir.

"Orta Çağ'da Avrupa'daki toplumsal sınıflar"

► Destek Sorusu 7

Orta Çağ Avrupası'nda yer alan sosyal sınıflar hangileridir?

► Çözüm 7

► Destek Sorusu 8

Orta Çağ Avrupası'nda ürünler hangi gerekçeyle senyörlerde toplanırdı?

► Çözüm 8

5. Video Konu Anlatımı

Toplumsal Tabakalaşma Örnekleri

- Toplumda tabakalaşmanın başlaması "artı ürün"lerin toplanması ve dağıtımından kaynaklanmıştır.
- Sümer rahiplerinin ülkede toplanan artı ürünlerin paylaşımında söz sahibi oluşları "din adamları"nı toplumun en üst sınıfına yerleştirmiştir. Aynı durumlar Mısır'da firavunları, Hititlerde de kral ve asilleri toplumun en üst sınıfına yerleştirdi.
- Hint medeniyeti de "din adamları" egemenliğinde "kast" denilen bir sınıflandırmaya tabidir.
- Kast sisteminin temeli "Brahmanizm Dinine" dayanır.
- Kast sisteminde sınıflar arası geçişin yasaklandığı katı kurallar vardır.

▶ Destek Sorusu 9

Kast sisteminin oluşmasına neden olan din hangisidir?

▶ Çözüm 9

▶ Destek Sorusu 10

Sümerlerde toplumsal tabakanın en üstünde hangi zümre bulunurdu?

▶ Çözüm 10

1. Derebeylik rejimi himaye eden (süzere) ile himaye edilen (vassal) arasındaki ilişkiye dayalıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinin süzere olması mümkün değildir?

- A) Dük B) Kont C) Serf
D) Senyör E) Kral

2. Batı Roma topraklarını ele geçiren Feodal beyler, Orta Çağ Avrupa siyasetine yön vermeye başlamışlardır.

Feodal düzenin hakimi olan derebeyler aşağıdakilerden hangisiyle güç kaybetmeye başlamışlardır?

- A) Sanayi inkılabı
B) Fransız ihtilali
C) Coğrafi keşifler
D) Haçlı seferleri
E) Rönesans hareketleri

3. Orta Çağ toplumlarında tarım temel geçim kaynağıdır. Tarımsal faaliyetlerle elde edilen artı ürünün depolanması ve korunması için yapılan faaliyetler aşağıdaki hangi sonucu ortaya çıkarmıştır?

- A) Toplumda tabakalaşmaların meydana gelmesi
B) Feodal beyler arası savaşların ortaya çıkması
C) Dini ritüellerin daha da güçlenmesi
D) Paranın ticaretin önemli bir aracı olması
E) Tarım topraklarının önemini kaybetmesi

4. Artı ürün elde edebilmek, yerleşik hayatın başladığı İlk Çağdan itibaren, insanlık için önemli bir uğraş olmuştur. Artı ürün elde etme sürecinde ortaya çıkan bazı meslekler bulunmaktadır.

Aşağıdaki mesleklerden hangisi bunlardan birisi değildir?

- A) Çiftçilik B) Tüccarlık
C) Zanaatkarlık D) Esnaflık
E) Öğretmenlik

5. İlk Çağ'dan itibaren üretim ve ticari faaliyetlerin başlamasıyla devletler halklarından;

- I. nakdi ödeme,
II. paralı askerlik karşılığı ödeme,
III. emek ile ödeme

yöntemlerinden hangisiyle vergi tahsil etmişlerdir?

- A) I ve II B) Yalnız I C) Yalnız III
D) I, II ve III E) I ve II

6. Kast sistemi Hint toplumunda uzun yıllar etkili olmuştur. Bu sisteme göre herkes doğuştan bir sınıfa mensuptur ve hayatlarının sonuna kadar bu sınıfın içinde kalmak zorundadır.

Yukarıdaki verilen bilgiler ışığında kast sistemi ile ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) Milli bilincin oluşumunu önler
B) Toplumsal dayanışmayı önler
C) Sınıfsal eşitsizliğe dayanır
D) Katı kurallı bir sosyal tabakalaşmadır.
E) Sınıfsal çatışmaları artırmıştır.

Konu Tekrar Testi

7. Artı ürün elde edilmesi sonucunda aşağıda verilen zümrelerden hangisinin gücü artmıştır?

A) Tüccarlar B) Çiftçiler
C) Esnaflar D) Zanaatkârlar
E) Senyörler (Derebeyler)

8. Avrupa coğrafyasında tarım ilk Çağ'dan Orta Çağ'ın sonlarına kadar insanlığın temel geçim kaynağı olmuştur. Artı ürünün elde tutulması siyasi güç dengesini değiştirmiştir.

Bu durum Avrupa'da hangi sınıfı diğerlerinden daha ön plana çıkarmıştır?

A) Rahipler B) Köylüler
C) Soylular D) Burjuvalar
E) Askerler

9. Orta Çağ Avrupası'nda görülen feodal sistem Türk-İslam medeniyetinde görülen ikta ya da tımar sistemiyle benzetilir. Fakat Avrupa feodal sisteminde mutlak otorite zayıf ve sınıfsal ayırım varken Türk-İslam medeniyetinde otorite güçlüdür ve sınıf ayrımı yoktur.

Bu farklılığın nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ekonominin tarıma dayalı olması
B) Türklerde özel mülkiyetin olmaması
C) Avrupa'da serflerin bağımsız olmaması
D) Vassal-süzeren ilişkisinin gelişmesi
E) Dini yönetimin etkin olması

10. Orta Çağ'da yüz yıllarca hakim olan feodalite rejiminin zayıflayıp yıkılmasında aşağıdaki olaylardan hangisi etkili olmamıştır?

A) Haçlı seferleri
B) Rönesans hareketleri
C) Fransız ihtilali
D) İstanbul'un fethi
E) Coğrafi keşifler

11. Feodalitenin yıkılışına aşağıdaki gelişmelerden hangisi etki etmemiştir?

A) Haçlı seferi
B) Coğrafi keşifler
C) İstanbul'un fethi
D) Reform hareketi
E) Fransız ihtilali

12. **Tanım:** Feodalite toprağa dayalı ve toprağın senyör denilen büyük toprak sahibi yöneticilerin elinde bulunduğu sistemdir.

Yorum: Orta çağ Avrupası'nda senyörler kendi topraklarında çalıştırdıkları toprağa bağlı köylüleri sömürmüşlerdir.

Yukarıdaki tanım ve yorum dikkate alındığında aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılabilir?

A) Din egemen bir sistem hakimdir.
B) Özel mülkiyet toplumun tamamına yayılmıştır.
C) Papalar toplumun en üstü konumundadır.
D) Reform hareketleri başlamıştır.
E) Toplumda eşitsizliğe dayalı bir düzen vardır.

1. Orta çağ Avrupası'nda temel geçim kaynağı tarımdır. Feodal yapının yaşaması için ekip biçmek zorunludur.

Bu durumun;

- I. Kapalı tarım ekonomisi,
- II. Altın ve gümüşe dayanan ekonominin güçlenmesi,
- III. Ticaret gelişmediği için tüccar grubun öne çıkamaması

gibi kurumlardan hangilerini öne çıkardığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

2. Orta Çağ'da Avrupa'da feodalitenin zayıflamasına neden olan ilk gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İstanbul'un fethinde toprakların kullanılması
- B) Yüzyıl savaşları
- C) Fransız İhtilali
- D) Sanayi devrimi
- E) Haçlı seferleri

3. Feodalite bütün orta çağ boyunca devam etmiştir. XV. yy'da barutun ve topun kullanılmasıyla zayıflamış ve sona ermiştir.

Yalnızca bu bilgiler dikkate alınırsa Feodalitenin yıkılması;

- I. askeri teknoloji,
- II. sosyal yapı,
- III. Üretim ilişkileri

alanlarından hangileriyle doğrudan ilişkilidir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

4. Orta Çağ Avrupası'nda toplumsal eşitliğin olmaması en çok aşağıdakilerin hangisiyle açıklanabilir?

- A) Toprakların çoğunun derebeylerde olması
- B) Şehir nüfusunun az olması
- C) Merkezi yönetimlerin olmaması
- D) Katolik kilisesinin ekonomik ve siyasi alanda güçlü olmaması
- E) Özgür düşüncenin din tarafından engellenmesi

5. • Yönetim biçimi feodalitedir.
• Kölelik kalkmış, toplum serf ve senyör denilen temel iki sınıfa ayrılmıştır.
• Üretim toprağa bağlıdır.

Bu bilgiler doğrultusunda aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Merkezi otorite zayıftır.
- B) Eşitsizlik vardır.
- C) Tarıma dayalı ekonomi hakimdir.
- D) Gelişmiş bir demokrasi vardır.
- E) Yerel yönetimler güçlüdür.

6. Aşağıda verilen tarihsel olayların hangisi ile feodalite kavramının gelişmesinin bir ilgisi yoktur?

- A) Kavimler göçü: Merkezi otoritenin zayıflaması ve feodalitenin ortaya çıkışı
- B) Batı Roma'nın yıkılışı: Feodalitenin Batı Avrupa'da gücünü artırması
- C) Yüzyıl savaşları: Feodalitenin güçlenmesi
- D) Magna Carta: İngiltere'de güçlenen senyörlerin kralın yetkilerini sınırlandırması
- E) Haçlı seferleri: Feodalitenin zayıflaması

1. Video Konu Anlatımı

Uygur Devleti (745-840)

Kurulduğu yer: Orta Asya

Başkenti: Karabalgasun

Kurulduğu çağ: Orta Çağ

Kurucusu: Bilge Kül Kağan

- Uygur kelime anlamı olarak "akraba-müttefik" anlamına gelmektedir.
- Uygurlar Tarihde yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudur.
- Uygur Devleti Kutluk Bilge Kül Kağan tarafından 744 yılında Karabalgasun (Ordu-Balık) şehrinde kuruldu.
- Uygur Devleti 751 yılında Moğol Çin topraklarını istila etmiş ve Çin'i vergiye bağlamıştır.
- Moğol Çin'den sonra hükümdar olan Böğü Kağan "Maniheizm" dinini kabul etmiştir.
- Türk tarihinde ilk din değiştiren devleti Uygurlar'dır.
- Uygurlar Döneminde töre ilk kez yazılı hale gelmiştir.
- Türk tarihinde ilk şehir mimarisi, ev mimarisi ve tapınak mimarisi bu dönemde görülmüştür.
- Türk tarihinde ilk kez "kâğıt" ve "matbaa" bu dönemde kullanılmıştır.
- Türk tarihinin ilk düzenli eğitim kurumu Uygurlar'a aittir.
- Uygurlar Moğolların Türkleşmesine doğrudan etkide bulunmuşlardır.
- Uygurlar'ın benimsediği maniheizm dini et yemeyi ve avlanmayı yasakladığından Uygurlar'ın savaşçı özellikleri zayıflamıştır.
- 840 yılında Kırgızlar, zayıflayan Uygur Devleti'ne son vermiştir.

▶ Destek Sorusu 1

Uygurların yerleşik yaşama geçmesinin sonuçlarını yazınız.

▶ Çözüm 1

▶ Destek Sorusu 2

Uygurların savaşçılık özelliklerini kaybetmesinin nedeni nedir?

▶ Çözüm 2

2. Video Konu Anlatımı

Turfan (Doğu Türkistan) Uygurları

- Kırgız egemenliğine girmek istemeyen bir kısım Uygur Türkü "Turfan" Bölgesi'nde yeni bir Türk devleti kurmuşlardır.
- Turfan Uygurları'ı 1207 yılında Moğollar tarafından yıkılmıştır.
- Turfan Uygurları günümüzde Çin esaretindeki Doğu Türkistan Devleti'nin atasıdır.

Kansu (Sarı) Uygurları

- Karsu Uygurları'ı Kırgız egemenliğine girmeyip Kansu Bölgesi'nde devlet kurmuşlardır.
- Karsu Uygurları'ı Veraset sistemini ilk kez yazılı hukuk olarak hazırlamışlardır. 1209 yılında Moğollar tarafından yıkılmışlardır.

Bilge Kül Kağan

Uygur Devleti Haritası

► Destek Sorusu 3

Türk veraset sistemini ilk defa yazılı hale getiren Türk topluluğu hangisidir?

► Çözüm 3

► Destek Sorusu 4

Günümüz Doğu Türkistan Özerk Bölgesi'nin temeli hangi devlete dayanmaktadır?

► Çözüm 4

3. Video Konu Anlatımı

4.3. TÜRK DEVLETLERİNDE GÜCÜN (MEŞRUIYET) KAYNAĞI

- İlk Türk devletlerinde il (devlet)'in başındaki kişilere "kağan-han-hakan" gibi unvanlar verilmiştir.
- Türk hükümdarların devlet yönetme gücünü "Tanrıdan" aldığına inanılmış ve bu güce "kut" denmiştir.
- Eski Türk devletlerinde "ikili teşkilat" denilen doğuyu büyük kardeş (kaan), batıyı ise küçük kardeş (yabgu)'in yönettiği bir sistem görülür.
- Kaanlık kan yoluyla "tüm hanedanın erkek üyeleri"nin sahip olduğu haktır.

Kaanların görevleri,

- ✓ Devletin siyasetini belirleme
- ✓ Savaşa-barışa karar verme
- ✓ Orduların başkomutanlığını yapma
- ✓ Töre koyma, yargılama yapma
- ✓ Halkın barış ve huzurunu sağlama
- ✓ Elçileri kabul etme

Hükümdarlık alametleri

- ✓ Taht (örgin)
- ✓ Davul (navbet)
- ✓ Otağ (çadır)
- ✓ Tuğ (sancak)
- ✓ Kamçı

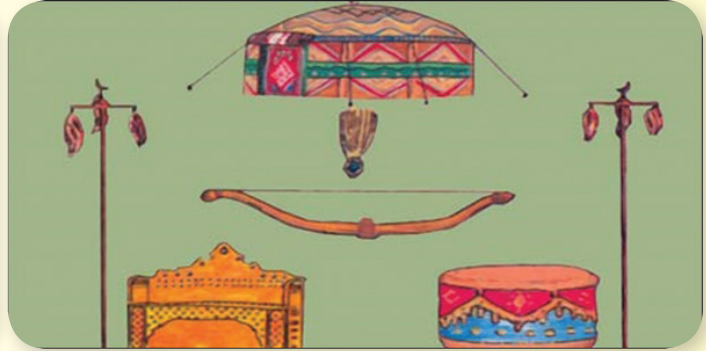

Destek Noktası

Eski Türklerde "iki-li teşkilat" kut anlayışının bir gereğidir. Kardeşler arasında uyum varsa devlet hızla yükseliyor ancak uyumsuzluk durumunda devlet toprakları hızla parçalanabiliyordu.

Tuğ ve yay

Hükümdarlık sembolleri

► Destek Sorusu 5

Eski Türklerde ikili teşkilatın ne gibi sakıncaları bulunmaktadır?

► Çözüm 5

4. Video Konu Anlatımı

Eski Türk Kültüründe Gücün Kaynakları

- Bozkırda yaşayan Türklerin yaşamını, üzerinde yaşadıkları coğrafi şartlar fazlasıyla etkilemiştir.
- Bozkırlar Türkleri hayvancılığa yöneltmiş, hayvancılıkta yarı göçebe (konar-göçer) bir hayat tarzının oluşmasına etki etmiştir.
- Türkler baharda hayvanlarla birlikte yaylaya çıkar (yaylak), soğuk havalarda ise korunaklı vadilere geçerlerdi (kışlak).
- At, göçebe Türk toplumlarının temel taşı olmuştur.
- Eski Türklerde yerleşik hayata ilk kez Uygurların geçtiği bilinmektedir.
- Uygurların yerleşik toplum anlayışını benimsemelerine "maniheizm" dini etki etmiştir.
- Göçebe Türkler yaşamlarını çadırlarda geçirirlerdi. Bu çadırlara "kanegü ya da yurt" denirdi.

Orta Asya Türklerinin Çadırları

► Destek Sorusu 6

Eski Türklerde en eski geçim kaynağı nedir?

► Çözüm 6

► Destek Sorusu 7

Konar-göçer Türklerde atın göçebe yaşamdaki önemi nedir?

► Çözüm 7

5. Video Konu Anlatımı

Güç Paylaşımı ve Yönetim

İlk Türk Devletlerinde Askeri Teşkilat

- İlk Türk devletlerinde "kurultay" denilen meclisler toplanmıştır.
- Kurultay kelimesi Türkçe "kurul" ile Moğolca "tay" ekinin birleşmesinden oluşmuştur. Türkler kurultaya "kengeş, toy veya tirnek" ismini de vermişlerdir.
- Alınan kararlarda son sözü söyleme yetkisi hükümdarlarda olduğu için kurultay bir danışma meclisi özelliği taşımaktadır.
- Kurultayda kaan yanında kaanın eşi "hatun" ya da "boy beyleri" bulunurdu.
- Hükümdarların katıldığı kurultay üyeleri "toygun" unvanını almıştır.
- Devlet yönetiminde "buyruk (bakan), tarkan, apa (saray görevlisi), tudun (vali), subaşı (ordu komutanı)" gibi görevliler bulunurdu.

▶ Destek Sorusu 8

Eski Türk devletlerinde kurultayın görevi nedir?

▶ Çözüm 8

▶ Destek Sorusu 9

Kurultaya katılan askeri yetkilinin ismi nedir?

▶ Çözüm 9

6. Video Konu Anlatımı

İlk Türk Devletlerinde Yönetim Sistemleri

- Eski Türklerde hükümdarlığın gücünü tanrı'dan aldığı "kut" denilen bir inanış vardır.
- Eski Türk devletlerinde "ikili teşkilat" denilen bir devlet yönetim sistemi vardır.
- Orta Asya Türk Devletlerinde Daha kutsal kabul edilen Doğu Bölgesini büyük kardeş (Kaan), Batı Bölgesini ise küçük kardeş (Yabgu) yönetirdi.
- Türk Devletlerinde Hükümdarın erkek çocuklarına "Tigin" unvanı verilmiş olup, Tigin'ler yönetim tecrübesi kazanmaları için Ülkenin çeşitli bölgelerine vali (şad) olarak gönderilirdi.
- Kut anlayışı Türk devletlerinde İslamiyetten önce başlamış, Osmanlı Devleti'ne kadar devam etmiş olan bir gelenektir.
- Türk törelerine göre ana ve babaya itaat önemli esaslardan biri iken hanedan üyeleri bu durumun dışında tutulmuştur. Devletin yaşaması için baba-oğul-kardeş (hanedan içi) kavgalar halk tarafından meşru görülmüştür. Çünkü bu mücadele sonrasında halk en güçlü hükümdarın tahta geçeceği-ne inanmıştır.

► Destek Sorusu 10

Tiginlerin çeşitli bölgelere vali (şad) olarak gönderilmesinin nedeni nedir?

► Çözüm 10

► Destek Sorusu 11

İkili teşkilatta büyük kardeşin Ülkenin doğusunu yönetmesinin nedeni nedir?

► Çözüm 11

7. Video Konu Anlatımı

İlk Türk Devletlerinde Töre ve Önemi

- Töre eski Türklerde yazısız hukuk kurallarıdır.
- Törelere; kağan tarafından konulan kurallar, kurultay kararları ile gelenek ve göreneklerden oluşur.
- Eski Türk devletlerinde hükümdarlar da dahil olmak üzere herkes "töre" ye uymak zorundadır.
- Töre hukuku, hükümdarları kişisel kararlar vermekten alıkoymuş ve hukukun üstünlüğü ilkesi ile adil bir yönetim imkanı sunmuştur.
- Başka bir deyişle Türk devletlerini tek hükümdar yönetiyor olsa bile, o hükümdar kendi istediği her şeyi yapamazdı. Ülkesini töreye göre yönetmek zorundaydı.
- Töre hukukunda değişmeyecek kurallar: Könilik (adalet), uzluk (iyilik), tüzlük (eşitlik) ve kişilik (insanlık) tir.
- Türk törelerinde ağır suçlar şiddetle cezalandırılırdı.
- Hafif suçlar ise sürgün ya da bedel ödeme şeklinde cezalandırılırdı.
- Göçebe yaşam tarzından dolayı kalıcı hapis cezaları uygulanmamıştır.

Destek Noktası

Eski Türklerde göçebe yaşam nedeniyle kalıcı hapis cezaları görülmezdi.

▶ Destek Sorusu 12

Eski Türklerde hükümdarların yetkilerini sınırlandıran durum nedir?

▶ Çözüm 12

▶ Destek Sorusu 13

Eski Türklerde kalıcı hapis cezası uygulaması neden yoktur?

▶ Çözüm 13

1. MS 840'ta Karluk-Basmil-Uygur boylarının ittifakı ile II. Göktürk Devleti yıkılmış yine aynı bölgede 9 Uygur kabilesi (Uygur, Bayırgu, Khun, Buku, Tongra, Çibni, İzgil, Karluk) Uygur hakanlığını kurmuştur.

Bu bilgilere göre;

- I. Bu bölgede boylar arası iç mücadele olduğu,
- II. Ötügen topraklarının Türk hakimiyetinde olduğu,
- III. Türk devletlerinin boyların birleşmesi ile kurulduğu

yargılarından hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

2. Uygur hakanlığı, maniheizmi benimsedikten sonra hayvancılık yerine tarımsal faaliyetlere yönelmiş; hububat, meyve ve sebze üretmiştir.

Buna göre Uygurlar'ın uyguladığı;

- I. Tarım, asma, darı gibi sözcükleri kullanmaya başladılar.
- II. Töre hukukunu herşeyin üstünde tuttular.
- III. Karız denilen sulama şebekesini oluşturdular.

gibi gelişmelerden hangileri göçebe yaşam tarzından uzaklaştıklarını göstermektedir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

3. Yerleşik yaşama geçerek evler, manastırlar ve anıt mezarlar inşa eden Türk toplumu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Göktürk B) Avar C) Uygur
D) Türgiş E) Kutluk

4. Uygur hakanı Böğü zamanında maniheizm resmi din olmuştur. Bu din et yemeyi ve kan dökmeyi yasaklamaktadır. Yine bu dönemde Karabalgasun şehrinde bir tapınak yapılmıştır.

Bu bilgilere göre mani inancı;

- I. yerleşik yaşama geçme,
- II. dini mimari eserler verme,
- III. silah yapımında uzmanlaşma

gibi durumların hangilerini etkilemiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

5. Uygurlar döneminde kömür kullanılmış, altın ve gümüşten süs eşyaları yapılmıştır.

Bu bilgilere göre Uygurlarla ilgili olarak;

- I. madencilikle uğraştıkları,
- II. el sanatlarında ileri gittikleri,
- III. mani dinini kabul ettikleri

gibi bilgilerin hangilerine ulaşılabılır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

6. "Çocuğu öğretmene ver, ondan alıp saraya ver" Yukarıdaki Uygur atasözü dikkate alındığında Uygurların eğitime önem vermesinin en önemli nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Devlet bürokrasisinde (memuriyet) yükselme
B) Sosyal eşitliği sağlama
C) Okuma ve yazmayı öğrenme
D) Dinsel bilgileri verme
E) Güzel söz söyleme sanatını öğrenme

Konu Tekrar Testi

7. Uygur Türkleri yaşadığı Ordu Balık ve Turfan bölgelerinde XX. yy. başında yapılan kazılarda tapınak ve sulama kanalları kalıntısına rastlanmıştır.

Bu bilgilere göre; Uygurlar için;

- I. Üretici oldukları,
- II. din anlayışını değiştirdikleri,
- III. bağımsızlığa önem verdikleri

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

8. Uygurlarda Şaman kültürü terk edilip yerine maniheizm inancı benimsenmiştir. Bu dinde et yemek yasak olmasına rağmen, Türkler et yemeyi sürdürmüşlerdir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisinin göstergesi sayılabilir?

- A) Eski inançlarını tamamen terk etmedikleri
B) Yerleşik hayattan vazgeçtikleri
C) Avcılığı terk ettikleri
D) Töre hukukunun oluştuğu
E) Kurultayın etkinliğini sürdürdüğü

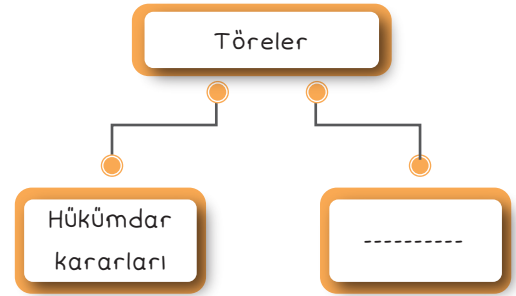
9. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi Uygurların yerleşik yaşama geçtiğine kanıt olarak gösterilemez?

- A) Ötügen merkezli kurulmaları
B) Kalıcı hapis cezaları uygulamaları
C) İlk Türk kütüphanesini kurmaları
D) Tapınak mimarisini geliştirmeleri
E) Ev vergisi toplamaları

10. Uygurların aşağıdaki faaliyetlerinden hangisi diğer Türk toplumlarını etkilememiştir?

- A) Minyatür
B) Ordu
C) Şehir mimarisi
D) Tiyatro
E) Yazılı hukuk kuralları

11.

Töre hükümlerinin oluşması ile ilgili olarak hazırlanan grafikte boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Kut anlayışı
B) Şaman tavsiyesi
C) Kanun
D) Kurultay kararları
E) Fermanlar

12. Aşağıdakilerden hangisi "Töre Hukukunda" değişmeyecek kurallardan değildir?

- A) Adalet (Kânilik)
B) İyilik (Uzluk)
C) Başkent
D) İnsanlık (Kişilik)
E) Eşitlik (Tüzlük)

1. Yerleşik yaşama geçerek manastırlar ve anıt mezarlar inşa eden, mimaride "Türk üçgeni"ni geliştiren Türk topluluğu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hazar
B) Uygur
C) Göktürk
D) Kutluk
E) Asya Hun

2. • Uzun süren kuraklıklar
• Otlak yetersizliği
• Çin baskısı
• Yeni yurtlar keşfetme isteği

Orta Asya'dan yapılan Türk göçlerinin nedenleri olarak belirtilmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu göçlerin sonuçları arasında değildir?

A) Türk kültürünün geniş bir alana yayılması
B) Moğolların Orta Asya'ya tamamen hakim olması
C) Türk tarihinin araştırılmasının zorlaşması
D) Kültürel zenginliklerin ortaya çıkması
E) Dini değişimlerin yaşanması

3. Aşağıdaki Türk devletlerinden hangisi "Kutsal Ötüken" ve "Orta Asya" yı kendine merkez yapmamıştır?

A) Asya Hun
B) Göktürk
C) Kutluk
D) Kırgız
E) Hazar

4. Kut anlayışına göre; "devlet toprakları kağan soyundan gelen hanedana aittir."

Buna göre "Kut anlayışı";

- I. taht kavgaları,
II. göçebe yaşamın terk edilmesi,
III. devletlerin kısa ömürlü olması

gibi sonuçlardan hangilerine yol açabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

5. • Türk adıyla kurulan ilk devlettir.
• Sasanilere karşı Bizans ile ittifak yapmışlardır.

Bu özellikleri taşıyan Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Uygur Devleti
B) Kutluk Devleti
C) I. Göktürk Devleti
D) Asya Hun Devleti
E) Avrupa Hun Devleti

6.	Hükümdarın görevleri	İlgili olduğu alan
I.	Töreyi uygulama	Hukuk
II.	Halkın geçimini sağlamak	Soyal-ekonomik
III.	Boyları bir arada tutmak	İdari
IV.	Kurultay başkanı olmak	Dini
V.	Orduya komuta etmek	Askeri

Türk hükümdarının görevleri ile ilgili eşleştirmenin yapıldığı şemada kaç numaralı alanda yanlışlık yapılmıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Video Konu Anlatımı

Hz. Muhammed Dönemi Siyasi Gelişmeler

Bedir Savaşı (624)	Uhut Savaşı (625)	Hendek Savaşı (627)	Hudeybiye Anlaşması (628)	Mekke'nin Fethi (630)
-----------------------	----------------------	------------------------	---------------------------------	--------------------------

a) Bedir Savaşı (624)

Ebu Süfyan önderliğinde bir kervanın Medine yakınlarından geçeceği haberini alan Medineli müslümanlar bu kervanlardan elde edilecek gelirle müslümanlara saldırılacağı haberini almışlardır. Hz. Muhammed önderliğinde Müslüman orduları Mekkelileri Bedir kuyuları etrafında beklemişlerdir. Bunu haber alan Ebu Süfyan Medine üzerine bir ordu yollamış Bedir kuyularının etrafındaki bu savaşı Müslümanlar kazanmıştır.

- Müslümanların Mekkelilere karşı kazandığı ilk zaferdir.
- Bu savaştaki ganimetlerin 1/5'i devlet hazinesine, 4/5'i ise savaşa katılanlara dağıtılmıştır. Bu durum "İslam savaş hukuku"nu ortaya çıkarmıştır.
- Hz. Muhammed bu savaşta okur yazar olan Mekkeli esirlerin müslümanlara okuma yazma öğretmesi şartıyla serbest bırakılmasına karar vermiştir. (Bu durum Hz. Muhammed'in eğitime verdiği önemi gösterir.)

Bedir kuyuları

▶ Destek Sorusu 1

İslam savaş hukuku ilk kez ne zaman ortaya çıkmıştır?

▶ Çözüm 1

▶ Destek Sorusu 2

Bedir Savaşı'ndan sonra Hz. Muhammed'in okur-yazar müşriklerini, Müslümanlara okuma öğretmesi karşılığında serbest bırakması neyin göstergesidir?

▶ Çözüm 2

2. Video Konu Anlatımı

b) Uhud Savaşı (625)

Bedir Savaşı'nın intikamı için harekete geçen Mekkeliler, Medineli Müslümanlara saldırmış, Müslümanlar da ilk yenilgisini almıştır.

- Bu savaşta okçuların Uhud dağındaki bölgelerini zamansız terk etmeleri mağlubiyete etki etmiştir (Ganimet paylaşımının tam anlaşılamadığı ortaya çıktı).
- Medine Sözleşmesi'ne uymadıkları için ve olumsuz tutumları nedeniyle Yahudiler şehirden çıkarılmıştır. (Beni Nadir Yahudileri)

Uhud Dağı

İlk Dönem İslam Seferleri

► Destek Sorusu 3

Uhud Savaşı'nda ganimet paylaşımı hususunun tam anlaşılamamasının ne gibi sonuçları olmuştur?

► Çözüm 3

► Destek Sorusu 4

Beni Nadir Yahudileri'nin Medine'den çıkarılmasının nedeni nedir?

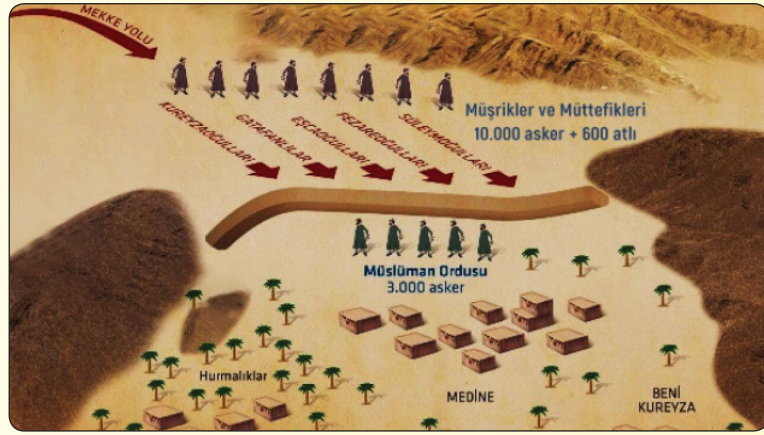
► Çözüm 4

3. Video Konu Anlatımı

c) Hendek Savaşı (627)

Mekkeli putperestler, Uhud Savaşı'ndan istediği sonucu alamayınca kesin darbeyi vurmak için Medine'ye doğru saldırmışlardır. Selman-i Farisi'nin önerisi ile Müslümanlar Medine etrafına hendekler kazıp başarılı müdafa yapmışlar, savaşta Müslümanlar büyük zafer kazanmış ve Mekkeliler bir daha Medine'ye saldıramamışlardır. Bu savaşta Hz. Muhammed önderliğindeki Müslümanlar yaklaşık 3000 kişi ile savunma yaparken müşrikler yaklaşık 10000 kişi ile saldırıya geçmiştir.

Hendek Savaş Planı

► Destek Sorusu 5

Müslümanların yaptığı son savunma savaşı hangisidir?

► Çözüm 5

► Destek Sorusu 6

Hendek Savaşı'nda Müslümanların yeni bir taktikle savunma savaşı yapmalarını öneren kişi kimdir?

► Çözüm 6

4. Video Konu Anlatımı

Hudeybiye Barışı (628)

- ▶ Hz. Muhammed önderliğinde 1500 kişilik grup Hac görevi için Mekke'ye gelmiştir. Ancak Mekkeli putperestler Müslümanları şehre sokmamışlardır.
- ▶ İki taraf arasındaki anlaşmazlık savaşa dönüşmeden uzlaşmaya varılmış ve Hudeybiye Barış anlaşması yapılmıştır.

Bu anlaşmaya göre;

- ★ Esirler karşılıklı olarak serbest bırakılacak
- ★ İki taraf arasında on yıl savaş olmayacak
- ★ Müslümanlar o yıl kabeyi ziyaret etmeyecek
- ★ Ertesi yıl 3 gün süreyle Kabe'yi ziyaret edecekler
- ★ Müslümanlardan Mekke'ye sığınan olursa iade edilmeyecek
- ★ Ancak müşriklerden Medine'ye sığınan geri gönderilecek
- ★ İki tarafta birbirinin kervanına saldırmayacak
- ★ Kureyşten başka diğer kabileler isterlerse Müslümanların isterlerse Kureyşlilerin korumasına girecekler

Destek Noktası

Hudeybiye Barışı ile Mekkeliler Müslümanları resmen tanımışlardır.

▶ Destek Sorusu 7

Hudeybiye Barış Antlaşması'nın maddelerinden üç tanesini yazınız.

▶ Çözüm 7

▶ Destek Sorusu 8

Hudeybiye Barış Antlaşması'nın kaç yıl geçerli olacağını belirtiniz.

▶ Çözüm 8

5. Video Konu Anlatımı

Hz. Muhammed Dönemi Siyasi Olaylar Tablosu

Bedir Savaşı (624), Mekkelilerle Müslümanlar arasında yapılmıştır.

Uhud Savaşı (625), Mekkeliler ile Müslümanlar arasında yapılmıştır. (savunma)

Hendek Savaşı (627), Mekkeliler ile Müslümanlar arasında yapılmıştır. (savunma)

Hudeybiye Antlaşması ile; (628)

- Müslümanlar hukuken tanındı.
- İslam Devleti resmen kuruldu.

Hayber'in Fethi (629), Şam ticaret yolu Müslümanların eline geçmiştir.

Mekke'nin Fethi ile; (630);

- Mekke'de puta tapıcılık bitti.
- Hicaz bölgesi denetim altına alındı.

Hunein Savaşı - Taif Seferi (630); Hicaz bölgesinde siyasi birlik sağlanmıştır.

Tebük Seferi (631), Arabistan dışına yapılan ilk seferdir.

▶ Destek Sorusu 9

İslam devletinin resmen kuruluşu hangi olay sonrası gerçekleşmiştir?

▶ Çözüm 9

▶ Destek Sorusu 10

Müslümanların yaptığı savunma savaşları hangileridir?

▶ Çözüm 10

1. Medine Sözleşmesi'ne uymayarak Mekke'li putperestlerle işbirliği yaptığı için sürülen Yahudilerin, hangi savaş sonrası bulundukları bölge Müslümanların eline geçmiştir?

A) Taif B) Tebüük
C) Hayber Savaşı D) Mute Seferi
E) Bedir Savaşı

2. Aşağıdaki gelişmelerden hangisi sonucunda Hz. Muhammed'in emirlerine itaat etmenin önemi Müslümanlar tarafından anlaşılmıştır?

A) Bedir Savaşı
B) Uhud Savaşı
C) Akabe Biatı
D) Mute Seferi
E) Taif Seferi

3. I. Bedir Savaşı
II. Uhud Savaşı
III. Hendek Savaşı
IV. Tebüük Seferi

Yukarıda verilen savaşlardan hangilerinde Müslümanların savunma yaptığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III
D) III ve IV E) II ve IV

4. Müslümanların, Mekke'li müşriklere karşı savunma pozisyonundan saldırı pozisyonuna geçerek İslamın Medine dışına yayılmasına ortam hazırlayan savaş aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hendek B) Tebüük
C) Bedir D) Mekke'nin Fethi
E) Hayber'in Fethi

- 5.

	I. grup	II. grup
I	Bedir Savaşı	Müslümanların müşriklere karşı ilk zaferidir.
II	Tebüük Seferi	Arabistan dışına ilk seferdir.
III	Hudeybiye Barışı	Müslümanlar siyasi varlıklarını Mekkelilere kabul ettirmişlerdir.
IV	Uhud Savaşı	Şam ticaret yolunun güvenliği sağlanmıştır.

Yukarıdaki tabloda I. grupta verilenlerden hangileri II. grupta verilenlerle doğru eşleştirilmiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I, II ve III
D) I, III ve IV E) I, II, III ve IV

6. Müslümanların himayesinde huzur içinde yaşayan Beni Nadir Yahudileri, "Medine Sözleşmesi'nin şartlarını yerine getirmedikleri için hangi gelişmeden sonra Medine'nin dışına çıkarılmışlardır?

A) Uhud Savaşı
B) Hayber'in Fethi
C) Taif Seferi
D) Bedir Savaşı
E) Huneyn Seferi

Konu Tekrar Testi

7. Mekkeli müşriklerle Medinelî Müslümanlar arasındaki ilk savaş aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hendek
- B) Uhud
- C) Bedir
- D) Huneyn
- E) Taif

8. Aşağıdaki savaşlardan hangisi İslam devletinin ilk askeri başarısı olarak tarihe geçmiştir?

- A) Bedir
- B) Uhud
- C) Hendek
- D) Ecnadeyn
- E) Huneyn

9. Bedir Savaşı'nın en temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mekkelilerin müslümanların kervanına saldırması
- B) Kureyşliler ile Medineliler arasındaki kan davası
- C) Yahudilerin Mekkelileri kışkırtması
- D) Mekkeli putperestlerin, hicret eden Müslümanların Mekke'deki mallarına el koyması
- E) Ebu Süfyan'ın müslüman olması

10. I. Uhud Savaşı

II. Bedir Savaşı

III. Hendek Savaşı

Yukarıdaki savaşlardan hangileri İslamiyetin yayılmasına olumsuz etkide bulunmuştur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

11. Aşağıdaki savaşlardan hangisinde İslam savaş hukukunun temelleri atılmıştır?

- A) Mute
- B) Hayber
- C) Bedir
- D) Hendek
- E) Uhud

12. Hendek Savaşı'nda Hz. Muhammed'e savaş hakkında fikirleriyle yardımcı olan Müslüman komutan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Amr bin As
- B) Eyyub El Ensari
- C) Zeyd bin Harise
- D) Selman-ı Farisi
- E) Halid bin Velid

1. Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarıyla İslamiyeti ortadan kaldırmaya çalışan Mekkeliler 628 yılında Müslümanlarla "Hudeybiye Anlaşması"nı imzalamıştır.

Bu gelişmelere bakılarak;

- I. Putperestler, Müslümanları tehdit olarak görmektedir.
- II. Müslümanlar zamanla güçlenmiştir.
- III. Müslümanlar hukuken tanınmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

2. I. 1500 kişiyle Kabe'yi ziyaret için gitmiştir.
II. Hayber Kalesi ve şehri fethedilmiştir.
III. Komşu Ülkeler halkları elçiler vasıtasıyla İslam'a davet edilmiştir.

Hiz. Muhammed'in bu faaliyetlerinden hangileri İslamiyet'in diplomatik yollarla yayılabileceğinin göstergesidir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

3. Müslümanların, müşrikler tarafından "siyasi bir güç" olarak görülmesi aşağıdaki gelişmelerden hangisi ile gerçekleşmiştir?

- A) Hudeybiye Anlaşması
- B) Hayber'in fethi
- C) Kadeş Anlaşması
- D) Akabe biati
- E) Hakem olayı

I.	Hiz. Muhammed'e ilk vahiy gelmesi
II.	İslam'ın Mekke'de yayılmaya başlaması
III.	Müşriklerin, Müslümanlara baskıyı artırması
IV.	Hudeybiye Barışının yapılması
V.	Hayber şehrinin fethi

İslamiyet'in yayılış sürecinde yaşanan olayların yukarıda verilen sıralamasında sebep-sonuç ilişkisini bozan gelişme hangisidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

I	Bedir	Saldırı	Galibiyet
II	Uhud	Saldırı	Mağlubiyet
III	Hendek	Savunma	Galibiyet

Yukarıdaki tabloda İslamiyet'in ilk yıllarında Mekkeliler ile Müslümanlar arasında yapılan savaşlar ve bu savaşların özellikleriyle sonuçları verilmiştir.

Tabloda verilen bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

6. Hudeybiye Anlaşması'nda yer verilen;

- I. Esirler karşılıklı iade edilecek,
- II. Müslümanlar ertesi yıl Kabe'yi ziyaret edebilecek,
- III. Müslümanlardan Mekke'ye sığınan olursa iade edilmeyecek fakat müşriklerden Medine'ye sığınanlar iade edilecek.

maddelerden hangileri devletler arası eşitlik ilkesine aykırıdır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

1. Video Konu Anlatımı

Abbasiiler(750-1258)

- Abbasi Devleti'nin kurucusu Hz. Muhammed'in amcasının soyundan gelen Ebu'l Abbas Abdullah'tır.
- Ebu Abbas vefat edince yerine kardeşi Ebu Cafer Mansur geçmiştir.
- Ebu Cafer Mansur Devletin merkezini Bağdat'a taşımıştır.
- En parlak dönemlerini Halife Harun Reşit Dönemi'nde yaşamışlardır.
- Abbasiiler döneminde Arap ırkçılığı politikası (Melavi) terk edilmiş ve hoşgörü politikası benimsenmiştir.
- Bu dönemde Türklerle ilişkiler gelişmiş ve Türkler Müslüman olmaya başlamışlardır.
- Mutasım döneminde Türklerden oluşan "Samarra şehirleri" kurulmuştur.
- Ayrıca Türkleri Avasım denilen sınır şehirlerine yerleştirmişlerdir.
- Avasım şehirlerinin amacı hem sınır güvenliğini sağlamak hem de yeni fetihler için merkez oluşturmak idi.
- Türkler daha çok Güney Anadolu'da Diyarbakır, Malatya, Maraş, Antakya, Tarsus ve Adana gibi şehirlere yerleştirilmişlerdir.

Abbasi Devleti Haritası

▶ Destek Sorusu 1

Avasım şehirlerinin kurulma nedeni nedir?

▶ Çözüm 1

2. Video Konu Anlatımı

- Avasım şehirlerinde yaşayan Türkler, Bizans ile İslamı korumak için savaşmışlardır.
- Abbasi Halifesi Mutasım döneminde çıkan "Babek İsyanı" Türk komutan Afşin Bey tarafından bastırılmıştır.
- Afşin Bey komutasındaki Abbasi ordusu Bizansı yenerek Eskişehir'e kadar ilerlemiştir.
- Halife Mutasım Dönemi'nde Türklerin devlet içinde etkileri artmıştır.
- Türk komutanlara merkeze uzak yerlerde valilikler verilmiştir.
- Bu durum merkezi otorite bozulunca uzak eyalet valilerinin bağımsızlık için ayaklanmalarına neden olmuştur. 847'den itibaren devlet dağılmaya başlamıştır.

NOT:

Avasım şehirleri Abbasi Devleti tarafından özellikle en çok dış saldırıların gelme ihtimali olan Bizans sınırına (Adana-Osmaniye-Maraş) kurulan ve nüfusun tamamına yakını savaşçı Türklerden oluşan özel şehirlerdendir.

Beytül Hikme: Abbasiler tarafından kurulan ve hem kütüphane hemde tercüme merkezi olarak kullanılan yapıdır. Bu yapının inşaa edilmesi Abbasi halifelerinin bilim ve kültüre verdikleri önemi kanıtlamaktadır.

▶ Destek Sorusu 2

Babek isyanı hangi halife döneminde çıkmış ve kim tarafından bastırılmıştır?

▶ Çözüm 2

▶ Destek Sorusu 3

Hangi Abbasi halifesi döneminde Türklerin Abbasi Devleti içindeki etkinliği artmıştır?

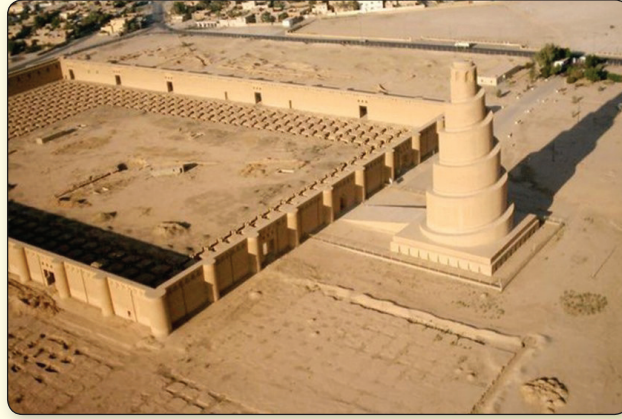
▶ Çözüm 3

3. Video Konu Anlatımı

Abbasi Devleti'nin Dağılması

- Uzak bölgelerde Türk komutanların valilikleri ele geçirmesi Abbasi Devleti içinde yeni devletlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- Bu devletlerden Şii Büveyhoğulları, Abbasi Halifesini baskı altına alarak 945 yılında Bağdat'a girmiştir. Gazneli Mahmut, Halifeyi bu baskıdan kurtarmıştır.
- 1055'te Şii Büveyhoğulları'nın yine saldırması üzerine bu kez başka bir Türk-İslam devleti olan Büyük Selçuklu Hükümdarı Tuğrul Bey, Bağdat'a girmiş ve Abbasi halifesini kurtarmıştır.
- Abbasiler diğer Müslüman ırklara eşit davrandıkları için İslam dünyasında saygı görmüşlerdir.

Samarra Camii

▶ Destek Sorusu 4

Şii Büveyhoğulları'nın baskılarından Abbasi Halifesini hangi Türk devletleri kurtarmıştır?

▶ Çözüm 4

▶ Destek Sorusu 5

Abbasilerin, Emevilerin aksine İslam dünyasında daha saygın bir yerinin olmasının nedeni nedir?

▶ Çözüm 5

4. Video Konu Anlatımı

Abbasi Sınırları İçinde Kurulan Devletler

Abbasilerde Yönetim Özellikleri

DEVLET	KURULDUĞU YER
Ağlebiler	Kuzey Afrika
Tahiriler	Horasan
Samanoğulları	Maveraünnehir
Büveyhoğulları	İran ve Irak

- İmar işlerine önem veren Abbasiler, Bağdat çevresinde bir çok yerleşim yeri inşaa etmişlerdir.
- Abbasi Halifeleri, siyasi yetkilerinden çok dini yetkilerini kullandıklarından devlet işlerinin yürütülmesi için vezirlik makamını kurmuşlardır.
- Devlet işlerinin görüldüğü Divan örgütü kurulmuştur.

► Destek Sorusu 6

Abbasi Ülkesinde "Vezirlik" makamının kurulmasının nedeni nedir?

► Çözüm 6

► Destek Sorusu 7

Abbasiler'in dağılmasından sonra Afrika topraklarında kurulan devlet hangisidir?

► Çözüm 7

5. Video Konu Anlatımı

Abbasilerde Divan Teşkilatı

DİVAN	GÖREVİ
Divan-ı İnşa	Yazı işlerinden sorumlu.
Divan-ı Mezalim	Adalet işlerinden sorumlu.
Divan'ül Ceyş	Askerlik işlerinden sorumlu.
Divan-ı Beyt'ül Mal	Devletin gelir giderlerinden sorumlu.

- Abbasiler Dönemi'nde başkent olarak Bağdat belirlenmiştir.
- Çinliler ile yaptıkları "Talas Savaşı (751)"ndan sonra esir ettikleri Çinlilerden kağıt yapımını öğrenmişlerdir.
- Yeni fetihler ile eski Yunan kültürünü tanımış ve Yunan eserlerini Arapça'ya çevirmişlerdir.
- Bilimsel çalışmalar, özellikle Halife Harun Reşid, Memun ve Mutasım dönemlerinde çok ileri düzeye ulaşmıştır.
- Halife Memun Dönemi'nde Bağdat'ta yapılan "Beyt'ül Hikme Kütüphanesi" devrin en büyük ve en zengin kütüphanesi idi.
- 1258 yılında, İlhanlı Devleti Hükümdarı Hülagü Bağdat'ı ele geçirmiş, Beyt'ül Hikme Kütüphanesini yıkmıştır. Abbasi Devleti sona ermiştir, halife Mısır'da bulunan Memlük Devleti'ne sığınmıştır.

Emeviler ve Abbasilerin Farkları

EMEVİLER	ABBASİLER
İslamı yaymak için fetihler yaptılar.	Bilim-Kültür alanında ilerlediler.
Arap milliyetçiliği yaptılar.	Herkese eşit davrandılar. (Ümmetçilik)
Türk ve İranlılara değer vermediler.	Türk ve İranlıları önemli görevlere getirdiler.
Başkentleri Şam idi.	Başkentleri Bağdat idi.

▶ Destek Sorusu 8

Abbasi Devleti'nde askeri işlerden sorumlu divan hangisidir?

▶ Çözüm 8

1. Abbasi Halifesi Memun'un Beytül Hikme Kütüphanesini açması;

- I. siyasi,
- II. kültürel,
- III. askeri

alanlarından hangilerinde gelişmeler yaşandığının kanıtı olamaz?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

2. Abbasiler devrinde aşağıdaki devletlerin hangisiyle siyasi ya da askeri ilişki kurulmamıştır?

- A) Osmanlı Devleti
- B) Büveyhoğulları
- C) Gazneliler
- D) Büyük Selçuklu
- E) Doğu Roma

3. Aşağıdakilerden hangisi Abbasiler'in yapmış olduğu bilim-kültür faaliyetlerinin getirdiği sonuçlardan biri değildir?

- A) Beytül Hikme denilen kütüphaneler kurulması
- B) Türklerin askeri teşkilatta görevlendirilmesi
- C) Batılı eserlerin ilk tercümelerinin yapılması
- D) Kitap yazımı ve kağıt üretiminin olması
- E) Farklı kültürlerle etkileşime girilmesi

4. Aşağıdaki devletlerden hangisi Abbasilerin dağılması sonucu ortaya çıkan devletlerden biri değildir?

- A) Gazneliler B) Büveyhoğulları
- C) Tahiriler D) Tolunoğulları
- E) Samanoğulları

5. Abbasi hükümdarlarından;

- Harun Reşid zamanında Antakya, Urfa ve Mısır'daki el yazması eserler koruma altına alınmıştır.
- Memun zamanında Yunanca kitaplar Arapçaya çevrilmiştir.

Abbasi halifeleri bu girişimleri aşağıdaki hangi sebepten dolayı yapmışlardır?

- A) Hoşgörüyü ön plana çıkarmak.
- B) İslam kültürünü diğer kültürlerden korumak.
- C) Bilim-kültür alanında ilerlemek.
- D) Doğu Roma ve Yunan kültürünü Arap kültüründen üstün görmek.
- E) Yabancı ülkelerle iyi ilişkiler kurmak.

6. Abbasiler zamanında Avasım adı verilen şehirlere komutan olarak yerleştirilen Türkmenlerin, askeri başarıları arttıkça yönetimdeki etki ve otoriteleri de artmıştır.

Bu gelişmenin;

- I. merkezi otoritenin zayıfladığının görülmesi,
- II. kültürel faaliyetlere daha çok önem verilmesi,
- III. halifeliğin siyasi ve idari gücünün zayıflaması

sonuçlarından hangilerini ortaya çıkardığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

Konu Tekrar Testi

7. Abbasi halifeleri, merkezi otoriteyi kaybettiklerinde Türk kumandanlarından bazıları yönetimdeki etkinliklerini arttırarak valilikleri kendi arasında paylaşmışlardır.

Abbasilerdeki bu gelişmeler;

- I. Çinlilerle yapılan Talas Savaşı,
- II. İslam Devleti'nin dağılmaya başlaması,
- III. Ümmetçilik anlayışının güçlenmesi

durumlarından hangilerine ortam hazırlamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

8. Abbasilerde, Türklerin askeri ve idari sistemde etkilerinin hissedilmesi aşağıdakilerden hangisinin gerçekleşmesiyle mümkün olmuştur?

- A) Türklerin Abbasi ordusu ve yönetiminde görev almasıyla
B) Emevilerin Kafkasya'ya yönelmesiyle
C) Mevali politikasının uygulanmasıyla
D) Göktanrı inancını benimsenmesiyle
E) Halifeliğin saltanata dönüşmesiyle

9. Abbasiler en tehlikeli sınır olarak görülen Bizans sınırına Avasım denilen şehirler kurup ve buralara Türkmenleri yerleştirerek sınır güvenliğini sağlamayı düşünmüşlerdir.

Buna göre, Abbasiler Türklerden;

- I. sanat
- II. bilim-teknik
- III. askeri

gibi alanların hangilerinden daha çok yararlanmışlardır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

10. Abbasiler Döneminde Divan teşkilatı içinde kurulmuş ve halkın şikayetlerine çözüm bulmayı amaçlayan divan aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Divan-ı İnşa
B) Divan-ı Adl
C) Divan-ı Mezalim
D) Divan-ı Birr
E) Divan-ı Ceyş

11. Abbasi halifesi Harun Reşit, Frank kralına elçi ve hediyeler yollayarak Endülüs Emevi Devletine karşı cephe almasını istemiştir.

Bu açıklamaya göre Abbasilerle ilgili,

- I. Diplomatik ilişkiye önem vermiştir.
- II. Siyasi ilişki ve çıkarların dinsel ortaklıktan önce gelmiştir.
- III. Frank Krallığı Abbasi üstünlüğünü kabul etmiştir.

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

12. Abbasilerin, fetihci bir politika izlemesine rağmen daha uzun ömürlü ve saygı gören bir devlet olmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi vardır?

- A) İktidarı kılıç zoru ile almaları
B) Ümmetçi esasa göre devlet yönetmeleri
C) Arapçayı resmi dil ilan etmeleri
D) Bağdat'ı başkent yapmaları
E) Yunan klasiklerini Arapçaya çevirmeleri

1. Sıffin Savaşı'nın hangi nedenlerle ve hangi gruplar arasında çıktığını yazınız.
2. Medine Sözleşmesi'nin özelliklerini yazınız.
3. İlk Müslümanların yapmış oldukları savunma savaşlarını yazınız.
4. İslam öncesi Arap Yarımadasının siyasi, toplumsal ve ekonomik özelliklerini maddeler halinde yazınız.
5. Hz. Muhammed'in Bizans'a karşı yaptığı ilk savaşın adını, sebebini ve sonucunu yazınız.
6. İslam öncesinde Arap Yarımadasında kurulan devletleri yazınız.
7. Mevali nedir? Bu politikanın İslamiyet açısından hangi olumsuzluklara neden olduğunu yazınız.
8. Abbasi Divan teşkilatı bölümlerinin isimlerini ve görevlerini yazınız.
9. Hz. Ebubekir Dönemi'nde yaşanan olayları maddeler halinde yazarak Kuran'ın kitap haline getirilmesinin önemini açıklayınız.
10. Hz. Ömer Dönemi'nde devletin kurumsallaşmasının nedenlerini yazınız.